

דף י"ב

יאוחר פסח שנאמר בו "בערב" ו"בין הגמרא שואלת על מה שאמרו שלרבי יהודה
הערבים" לתמיד בן בתירא הפירוש של "בין הערבים" הוא

בין שני ערבים, מעלות השחר עד שקיעת החמה. הרי גם בפסח כתוב
"שם תזבח את הפסח בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים" אומרת הגמרא,
שבפסח נאמר "בערב" ונאמר "בין הערבים", ללמד שיש לאחר את הפסח שנאמר בו "בערב" ו"בין הערבים" לתמיד של
בין הערבים שנאמר בו "בין הערבים", אפילו שזמנו של הפסח הוא כל
היום.

אר"י היו לפ' מוסף ומנחה מתפלל שואלת הגמרא, האם יש דבר שאם שחטו
מנחה ואח"כ מוסף בבקר הוא זמנו, וכשבא בין הערבים מאחרים

אותו אחרי התמיד? אומרת הגמרא, שיש דבר כזה כמו שאמר רבי יוחנן
הלכה כדברי האומר שאם היו לפניו שתי תפילות אחת של מנחה ואחת
של המוספים, שלא התפלל את תפילת מוסף עד זמן המנחה, מתפלל של
מנחה ואחר כך את של המוספים.

מדוע נכ' בנרות ובקטורת בין שואלת הגמרא, מדוע נכתב "בין הערבים"
בקטורת ובנרות, הרי ממנו עצמו לא היה הערבים ועוד ק' מדברי רבי

משמע שהוא בין הערבים ממש וצריך מקרא אחר כדי לפרשו? ועוד
קשה על רבי אושעיא ממה ששנינו בברייתא, השיב רבי תחת בן בתירא
לדברי רבי יהושע שאמר שפסח שנשחט בי"ד ניסן בשחרית כאילו
נשחט בי"ג. אם אמרת שפסח שנשחט שלא לשמו בשלשה עשר כשר
מפני שאין מקצתו של היום ראוי לשחטו לשמו, ולכן אינו נקרא פסח

בזמנו. תאמר בארבעה עשר שמקצתו ראוי?! ומכאן שרבי שסובר כבן בתירא וטעמו הוא משום שמקצתו ראוי לשמו. ואם נאמר כרבי אשעיא שבן בתירא מכשיר פסח ששחטו בארבעה עשר בשחרית הרי כל היום הוא ראוי לשמו¹⁸⁹?

ר"א שבן בתירא פוסל פסח ששחטו אלא אמר רבי יוחנן, שבן בתירא פוסל בפסח ששחטו בארבעה עשר שחרית בין לשמו בין שלא לשמו, הואיל ומקצתו של היום ראוי לפסח. ורבי אבהו היה מגדף בזה, אם כן איך יתכן לבן בתירא פסח כשר, הרי אם הפרישו לפסח בארבעה עשר בשחרית, הרי בשעת הפרשה הוא לא היה ראוי להקרבה והוא דחוי מעיקרו, ואמר רבי יוחנן ש'דחוי מעיקרא' הוא דחוי לגמרי¹⁹⁰. ואם הפרישו מאתמול, הוא 'נראה ונדחה', שבשעת הפרשה היה ראוי להקריבו שלא לשמו וכשבא שחרית של יום ארבעה עשר אינו ראוי להקרבה. ונראה ונדחה אינו חוזר ונראה לדברי הכל¹⁹¹?

אופנים שפסח כשר לבן בתירא אלא אמר רבי אבהו, שיתכן ופסח יהיה כשר לבן בתירא במפריש לאחר חצות והפסח הוא ראוי לשמו. אביי אמר, שהפסח אינו דחוי מעיקרו אפילו כשהפרישו בשחרית, הואיל וראוי להקריבו היום. מפני שאין מחוסר זמן לבו ביום. רב פפא אמר¹⁹², שיתכן ופסח יהיה כשר לבן בתירא אפילו כשהפרישו בערב, 'לילה אין מחוסר זמן'. כמו ששנה התנא דבי רבי ישמעאל שולד בהמה נכנס לדיר להתעשר בליל שמיני ללידתו. וכמה שרבי אפטוריקי הקשה כתוב: "שֹׁר או כֶּשֶׁב או עֶז כִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַע יָמִים תַּחַת אִמּוֹ" אבל בלילה, ליל שמיני הוא ראוי לקרבן ואינו מחוסר זמן. וכתוב "וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן" אבל בלילה הוא אינו ראוי להקרבה?! אלא לילה לקדושה יום להרצאה, בלילה הוא ראוי להקדישו

189 ולא יכולים לתרץ שנקט מקצתו ראוי משום רבי יהושע משום שהקשו מנין לר' אושעיא שבן בתירא מכשיר פסח שחרית אם משום שפסול שלא לשמו אולי הטעם הוא משום שמקצתו הוא ראוי. אבל לדברי ר' אושעיא שאינו טעם טוב מה רבי הק' לרבי יהושע, הלא הדבר תלוי בכולו ראוי. תוס'.

190 אינו דומה למחוסר כפורים שלא נחשב דחוי קודם הבאת קרבנו שאין זמנו עד שיטהר ויטבול. אבל זה אינו ראוי לפסח ושלמים אע"פ שהיה זמן שלמים. תוס'.

191 בשלמא לרבנן פסח אינו נדחה כלל או מלשמו או משלא לשמו. שעד זמן שחיסתו ראוי לשלמים ובזמנו ראוי לפסח, אבל לבן בתירא הוא דחוי. תוס'.

192 במסכת מנחות (דף ה.) משמע שרב פפא סובר שיש מחוסר זמן לבו ביום. וצריך לחלק בין מחוסר זמן כאן לשם. תוס'.

אפילו שאינו ראוי להקרבה. 'לילה אין מחוסר זמן' הואיל ומחר יהיה ראוי 193 194.

בהמה של ב' שותפים הקדיש ח' וקנה והק' קדושה אינה קרבה
אמר רבי זירא לרבי אבהו שהקשה על דברי רבי יוחנן והעמיד שפסח כשר לבן בתירא במפריש לאחר חצות, האם רבי יוחנן סובר שבעלי חיים נדחים, אולי אין דחוי אלא בשחוטים, כגון מת המשתלח ישפך הדם?! ורבי אבהו אמר לו, כן רבי יוחנן סובר שבעלי חיים נדחים. שרבי יוחנן אמר בבהמה של שני שותפין שאחד מהם הקדיש את חציה. וחזר וקנה את חציה והקדישה קדושה ואינה קריבה. הואיל ובתחילת הקדשה חציה היתה חולין ולא היתה ראויה להקרבה¹⁹⁵. ועושה תמורה, שהרי אינה בהמת שותפים, ותמורתה כיוצא בה. ונשמע מכאן שלשה דברים, (א) בעלי חיים נדחים¹⁹⁶, (ב) דבר הדחוי מעיקרו הוא דחוי¹⁹⁷, (ג) יש דחוי גם בדבר שאינו קדוש קדושת הגוף אלא קדושת דמים^{198 199}.

אכל חלב והפריש קרבן והמיר הואיל ונדחה ידחה וכן שוטה שנשתפה
אמר עולא בשם רבי יוחנן, אכל חלב והפריש קרבן, והמיר דת, נעשה מומר ונדחה מקרבן, וחזר בו, הואיל ונדחה ידחה. וכן אמר רבי ירמיה בשם רבי אבהו בשם רבי יוחנן, אכל חלב והפריש קרבן, ונשתטה, וכשאינו

193 הרב רבי יוסף הק' שבתמורה (דף י.) משמע שתם במעי תמימה קדוש, שקדושה חלה על עובר במעי וקשה לבר פדא בין לר' יוחנן הרי לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא. תוס'.

194 תוס' שואלים שנלמד מביים צוותו וי"ל שאם לא היה כ' אלא "והיה שבעת ימים תחת אמו" היינו אומרים שאם שחט בלילה אם עלו לא ידרו. וקמשמע לן שהוא מחוסר זמן ותרד אפילו לר"ש שאין פסולו בקודש. ולר"י שאמר (לקמן דף פד.) בשחיטת לילה אם עלה תרד י"ל שלמ"ד בפרק בתרא (שם ככ.) אין לילה בבמה עכשיו שהוא מחוסר זמן אם שחט בלילה אחר שביעי פסול אף בבמה. תוס'.

195 אינו דומה לרגלה של זו עולה שתמכר לצורכי עולה ששם אינה דחוייה כיון שבידו לקדשה. תוס'.

196 תוס' שואלים הרי היא משונה בפ' מי שהיה טמא (פסחים צז:) המפריש נקבה לפסחו כו' ואמרו בגמ' (צח.) ש"מ תלת. וי"ל שמפריש נקבה דחה בידים ואפי' [רב] מודה התם דבעלי חיים נדחים. וקשה שגם באכל חלב והמיר דתו היא דחיה בידים. וצריך לדקדק בכל המימרות של ר' יוחנן הנך תלת דבעלי חיים נדחים ובשני מקומות דפליגי רב ור' יוחנן בההיא דבפרק שני שעירי ובההיא דלקמן פ' קדשי קדשים (דף נט.) גבי מזבח שנפגם. תוס'.

197 תוס' שואלים שבהדס אמרו בפ' לולב הגזול שהיכן שהשחירו מערב יו"ט דחוי מעיקרא לא הוי דחוי. וי"ל ששם בידו לתקנו. וא"ת מ"ט של ר' יוחנן שא' דחוי מעיקרו הוי דחוי, נלמד ממחוסר שאינו דחוי. י"ל שמחוסר זמן הוא חוזר ונראה ממילא. תוס'.

198 כגון כאן שהקדיש חציה לא קדשה אלא לדמיה ותדחה עולמית, ולא אומרים שקדושת דמים אינה חזקה להפסל משום דחוי. רש"י.

199 תוס' שואלים על רש"י שפירש יש דחוי בדמים שלא נאמר שבדבר שאין בו אלא קדושת דמים אין דחוי מעיקרא. שא"כ דחוי מעיקרא ודחוי בדמים הם דבר אחד שכל דחוי מעיקרא אין בו אלא קדושת דמים. וי"ל שיתכן דחוי מעיקרא בקדושת הגוף בקבל דם בכלי שיש בו מים שראשון ראשון הוא דחוי וחזר ונהפך למראה ולענין כיסוי אינו כן שאין דחוי אצל מצות. וה"ר חיים מפרש יש דחוי בדמים שדוחה תמורה שלא לקרב. ואמרו כאן שאין קדושה אלא לדמים דלא אלימא להתפסס התמורה לדחותה מקדושתה לעשותה כיוצא בה. וכפ"י זה משמע מתוך גירסת הספרים בכריתות. תוס'.

בר דעת מקרבן, וחזר ונשתפה הואיל ונדחה ידחה. צריכים להביא את שתי ההוראות של רבי יוחנן, שאם היו מביאים את הדין הראשון, היינו אומרים שאינו מביא קרבן משום שכשהמיר הוא דחה את עצמו בידים. אבל בנשתטה שנדחה מאליו הוא כישן, וכשחזר ונשתפה הוא מביא את הקרבן. ואם היו משמיעים את הדין השני, היינו אומרים שאינו מביא קרבן משום שאין הדבר תלוי ברצונו של השוטה לחזור ולהשתפות. אבל הדבר תלוי בדעתו של המומר, שיכול לחזור בתשובה כשירצה, והוא לא נדחה וכשחזר יביא קרבן.

הסתפק רבי ירמיה, מה הדין במי אכל חלב והפריש קרבן והורו ב"ד שחלב מותר וחזרו מהוראתם הואיל ונדחה ידחה שאכל חלב והפריש קרבן, ובית דין הורו שחלב מותר ויחיד שעשה בהוראת בית דין אינו בר הבאת קרבן, ובית דין חזרו מהוראתם, האם הוא דחוי או לא? אמר לו אותו זקן, הרי כשרבי יוחנן פתח לדרוש בדחויים הוא פתח ודרש במקרה כזה שיש בו דיחוי. והדבר פשוט לו יותר, מפני שבמומר ובשוטה האדם הוא שנדחה ולא הקרבן, שהרי תורת חטאת זאת לא נדחתה מישראל מן הכשרים. אבל כאן גם הקרבן נדחה, שהרי תורת קרבן זה נדחתה מן הכל²⁰⁰.

אומרת הגמרא, ששמעון בן עזאי אמר במשנה מקובלני מפי שבעים ושנים זקן, ולא שבעים זקנים, מפני שכולם היו קיימים בשיטה אחת, היו יושבים בישיבה אחת ודעת כולם העלו דבר זה כאחד.

אמר רב הונא, מה ששנינו במשנה שבן עזאי הוסיף רק שעולה שנשחטה שלא לשמה פסולה לומד מהכתוב : **"עֲלֶה הוּא"**, לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. שואלת הגמרא, הרי גם באשם כתוב **"הוא"**? עונה הגמרא, שבאשם כתוב **"הוא"** לאחר הקטרת אימורים²⁰¹. שואלת הגמרא, הרי גם מה שנאמר בעולה כתוב אחר הקטרת אימורים? אומרת הגמרא, שבעולה כתוב שתי פעמים, פעם נוספת באיל המילואים **"וְהִקְטַרְתָּ אֶת כָּל הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה"**

בן עזאי לומד
מק"ו

200 ובהוריות (דף יא.) משמע להיפך, נשיאותו מהו שתפסיק מפני ששם הקרבן לא נדחה מן החלב שאכל שעדיין הוא חייב קרבן. ור"ת פירש להיפך שבהורו ב"ד לא היה דחוי גברא אידחי שאינו יודע אם הוא פטור אם לא. קרבן לא אידחי שללא שב"ד התירו קרב ונמצא שלא היה דחוי אלא ע"י טעותו. אבל כאן אפילו הקרבן נדחה שכיון שהוא שוטה או מומר הוא פטור לד"ה. תוס'.

201 וא"א לדרשו לעיכוב שהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר, ודו"א את ה"הוא" הזה לדבר אחר. רש"י.

הוא". ואם אינו ענין לאחר הקטרה תנהו לפני הקטרה, שאם עבודות הדם נעשו שלא לשמו העולה פסולה. שואלת הגמרא, הרי גם באשם כתוב שתי פעמים? אלא אמר רב הונא, שיש לומר שבן עזאי לומד שעולה שנשחטה שלא לשמה פסולה בקל וחומר. אם חטאת שאינה כליל ששחטה שלא לשמה פסולה, עולה שהיא כליל לא כל שכן²⁰².

בן עזאי לא פוּרַח מצד כרת

ואם נקשה שהחטאת שמכפרת, פסח יוכיח.

ואם נקשה שהפסח זמנו קבוע חטאת תוכיח.

וחזר הדין הצד השווה שבהם שהם קדשים ושחטם שלא לשמן פסול. אף עולה שהיא קדשים ושחטה שלא לשמה פסולה. ואין להקשות מה להצד השווה שיש בהן צד כרת²⁰³, מפני שלדברי בן עזאי לא פורכים מצד כרת שאינו שווה בשניהם. חטאת באה על שגגת כרת ופסח ענוש כרת על הבאתו.

אשם אינו בצבור ואיבע"א בן עזאי ושואלת הגמרא שנלמד בצד השווה גם את אשם? מבארת הגמרא, שאפשר לפרוך מה גמרא גמיר

להצד השווה שבפסח וחטאת שישנם בצבור כביחיד, אבל אשם אינו בצבור. או שנאמר שלבן עזאי כן פורכים מצד כרת. ובן עזאי קיבל במסורת ששלא לשמה פוסל את העולה. ורב הונא לא אמר שבן עזאי לומד מקל וחומר אלא לחדד בה את תלמידיו.

202 אף ע"ג שפסול שלא לשמן מוציאו מידי פגול שצריכים שיהיו כל המתירים בכשרות אינו דומה למה שא' בפסחים (דף יא) כל דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. תוס'

203 וי"ל שלר"א לא לומדים עולה מאשם וחטאת מפני שצד כרת שייך קצת באשם משום שיש אשם תלוי. אבל אינו שייך כמו בחטאת ופסח. תוס'.

